

פרק ט' אבימלך

- 1 א** - וילך אבימלך בן-ירבעל שִׁכְמָה אֶל-אָחִי אִמּוֹ וַיְדַבֵּר אֵלֵיהֶם וְאֶל-כָּל-מְשַׁפְּחַת בֵּית-אָבִי אִמּוֹ לֵאמֹר:
- ב- וַדְּבֹרוּ-נָא בְּאָזְנֵי כָל-בְּעָלֵי שְׁכֵם מִה-טוֹב לָכֶם הַמְשִׁיל בְּכֶם שְׂבָעִים אִישׁ כֹּל בְּנֵי יִרְבְּעֵל אִם-מְשִׁיל בְּכֶם אִישׁ אֶחָד וַיִּזְכְּרֵם כִּי-עֲצַמְכֶם וּבְשָׂרְכֶם אָנִי:
- ג- וַיְדַבְּרוּ אַחֲרֵי-אִמּוֹ עָלָיו בְּאָזְנֵי כָל-בְּעָלֵי שְׁכֵם אֵת כָּל-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיֵּט לָבָם אַחֲרֵי אַבְיִמֶלֶךְ כִּי אָמְרוּ אֲתֵינוּ הוּא:
- ד- וַיִּתְּנוּ-לוֹ שְׂבָעִים כֶּסֶף מִבֵּית כְּעַל בְּרִית וַיִּשְׁכַּר בָּהֶם אַבְיִמֶלֶךְ אַנְשִׁים רִיקִים וּפְתוּזִים וַיִּלְכוּ אַחֲרָיו:
- ה- וַיָּבֵא בֵית-אָבִיו עֶפְרָתָה וַיַּהַרְג אֶת-אֲחֵיו בְּנֵי-יִרְבְּעֵל שְׂבָעִים אִישׁ עַל-אָכָן אֶחָת וַיִּנְתָּר יוֹתָם בֶּן-יִרְבְּעֵל הַקָּטָן כִּי נִחַבָּא:

2 מלבים – ויתנו לו ובזה נשתתפו בעלי שכם בפעל הרצח כי עזרוהו בכסף

- 3ז - וַיָּגְדוּ לְיוֹתָם וַיִּלְךְ וַיַּעֲמֵל בְּרֹאשׁ הַר-גֵּרָזִים וַיִּשָּׂא קוֹלוֹ וַיִּקְרָא וַיֹּאמֶר לָהֶם שְׂמְעוּ אֵלַי בְּעָלֵי שְׁכֵם וַיִּשְׁמַע אֲלֵיכֶם אֱלֹהִים:
- הַלֹּדֶךְ הִלְכוּ הָעֲצִים לְמַשַּׁח עֲלֵיהֶם מֶלֶךְ וַיֹּאמְרוּ לְזִוִּית (מלוכה) [מַלְכָּה] עֲלֵינוּ:
- וַיֹּאמֶר לָהֶם הַזִּוִּית הַחֲדַלְתִּי אֶת-דְּשׁוֹנֵי אֲשֶׁר-כִּי וַיִּכְבְּדוּ אֱלֹהִים וַאֲנָשִׁים וְהִלְכְתִּי לְנוּעַ עַל-הָעֲצִים:
- וַיֹּאמְרוּ הָעֲצִים לְתַאֲנָה לְכִי-אֵת מַלְכֵי עֲלֵינוּ:
- וַתֹּאמֶר לָהֶם הַתַּאֲנָה הַחֲדַלְתִּי אֶת-מַלְכֵי וְאֶת-תְּנוּבַתִּי וְהִלְכְתִּי לְנוּעַ עַל-הָעֲצִים:
- וַיֹּאמְרוּ הָעֲצִים לְגִפְן לְכִי-אֵת (מלוכה) [מַלְכֵי] עֲלֵינוּ:
- וַתֹּאמֶר לָהֶם הַגִּפְן הַחֲדַלְתִּי אֶת-תִּירוֹשֵׁי הַמְשַׁמֵּחַ אֱלֹהִים וַאֲנָשִׁים וְהִלְכְתִּי לְנוּעַ עַל-הָעֲצִים:
- וַיֹּאמְרוּ כָל-הָעֲצִים אֶל-הָאֵטָד לֵךְ אִתָּה מֶלֶךְ-עֲלֵינוּ:
- וַיֹּאמֶר הָאֵטָד אֶל-הָעֲצִים אִם בְּאֵמַת אֶתֶם מִשְׁהִים אֲתִי לְמֶלֶךְ עֲלֵיכֶם בְּאוֹ חֶסֶד בְּצִלֵּי וְאִם-אֵין תִּצָּא אֵשׁ מִן-הָאֵטָד וְתֹאכַל אֶת-אֲרֶגְזֵי הַלְבָנוֹן:
- טז - וְעַתָּה אִם-בְּאֵמַת וּבְתַמִּים עֲשִׂיתֶם וּתְמַלִּיכוּ אֶת-אַבְיִמֶלֶךְ וְאִם-טוֹבָה עֲשִׂיתֶם עִם-יִרְבְּעֵל וְעִם-בֵּיתוֹ וְאִם-כְּגִמּוּל יִדְּיוּ עֲשִׂיתֶם לוֹ:
- יז- אֲשֶׁר-נִלְתַּם אָבִי עֲלֵיכֶם וַיִּשְׁלַךְ אֶת-נַפְשׁוֹ מִגֵּד וַיִּצָּל אֶתְכֶם מִיַּד מִדְּבָר:
- וְאַתֶּם קִמַּתֶם עַל-בֵּית אָבִי הַיּוֹם וַתַּהַרְגוּ אֶת-בְּנָיו שְׂבָעִים אִישׁ עַל-אָכָן אֶחָת וּתְמַלִּיכוּ אֶת-אַבְיִמֶלֶךְ בֶּן-אִמְתּוֹ עַל-בְּעָלֵי שְׁכֵם כִּי אַחֲיֵכֶם הוּא:
- יט - וְאִם-בְּאֵמַת וּבְתַמִּים עֲשִׂיתֶם עִם-יִרְבְּעֵל וְעִם-בֵּיתוֹ הַיּוֹם הַזֶּה שְׁמַחוּ בְּאַבְיִמֶלֶךְ וַיִּשְׂמַח גַּם-הוּא בְּכֶם:
- כ - וְאִם-אֵין תִּצָּא אֵשׁ מֵאַבְיִמֶלֶךְ וְתֹאכַל אֶת-בְּעָלֵי שְׁכֵם וְאֶת-בֵּית מְלוֹא וְתִצָּא אֵשׁ מִבְּעָלֵי שְׁכֵם וּמִבֵּית מְלוֹא וְתֹאכַל אֶת-אַבְיִמֶלֶךְ

4 רש"י לזית – עתניאל בן קנז

לתאנה – דברוה

לגפן - גדעון

- 5 עוללות אפרים מאמר ג' לבעל הכלי יקר:** בעלי התורה ירמוז הגפן כמו שמאמ' (משלי ט ב) " טבחה מסכה יינה אף ערכה שלחנה" ואנשי מעשה רמז בתאנה כמו שנא' (שם כז יח) "נוצר תאנה יאכל פריה", ואנשי מידות טובות רמז בשמן כמ"ש (תהילים קלג ב) כשמן הטוב על הראש יורד על הזקן זקן אהרון שירוד על פי מידותיו

6 רמב"ם הל' סנהדרין ג:ו

כך היה דרך חכמים הראשונים בורחין מלהתמנות, ודוחקין עצמן הרבה שלא ישבו בדין עד שידעו שאין שם ראוי כמותם ושאים ימנעו מן הדין תקלקל השורה, אעפ"כ לא היו יושבין בדין אלא עד שמכבידין עליהם את העם והזקנים ופוצרים בהן

- 7 דברים א: יז לא-תפירו פנים במשפט, כקטן כגדל תשמעו--לא תגורו מפני-איש, כי המשפט לאלהים הוא;

והדבר אשר יקשה מכם, תקרבו אליו ושמעתיו .

פרק ט' אבימלך

רמב"ן כטעם כי לא לאדם תשפטו כי לה' ועמכם בדבר משפט) דה"ב יט ו (לומר כי לאלהים לעשות משפט בין יצוריו כי על כן בראם להיות ביניהם יושר וצדק ולהציל גזול מיד עושקו ונתן אתכם במקומו ואם תגורו ותעשו חמס הנה חטאתם לה' כי מעלתם בשליחותו:

“It is a curious thing, Harry, but perhaps those who are best suited to power are those who have never sought it. Those who, like you, have leadership thrust upon them, and take up the mantle because they must, and find to their own surprise that they wear it well.” (Dumbledore, Harry Potter and The Deathly Hallows)

8) נִישָׁר אַבִּימֶלֶךְ עַל־יִשְׂרָאֵל שָׁלֵשׁ שָׁנִים: כג - וַיִּשְׁלַח אֱלֹהִים רוּחַ רָעָה בֵּין אַבִּימֶלֶךְ וּבֵין בְּעֵלֵי שְׂכָם וַיִּכְגְּדוּ בְעַלְי־שְׂכָם בְּאַבִּימֶלֶךְ:

משבצות זהב כג: מדויק לשון הפס' משמע, דהתחלת השנאה והמריבה היתה מאבימלך עצמו לקיים את דברי יותם שאמר תצא אש מאבימלך ותאכל את בעלי שכם ...

9) **שמואל א יח:** ח וַיִּחַר לְשָׂאוֹל מְאֹד וַיִּרְעַע בְּעֵינָיו הַדָּבָר הַזֶּה וַיֹּאמֶר נָתַנּוּ לְדָוִד רַבְבוֹת וְלִי נָתַנּוּ הָאֶלְפִים וְעוֹד לוֹ אֶף הַמְּלוּכָה ט וַיְהִי שָׂאוֹל עוֹן עֲוִין אֶת דָּוִד מֵהַיּוֹם הַהוּא וְהִלְאָה: י וַיְהִי מִמְחֶרֶת וַתִּצְלַח רוּחַ אֱלֹהִים רָעָה אֶל שָׂאוֹל וַיִּתְנַבֵּא בְּתוֹךְ הַבַּיִת וְדָוִד מְנַגֵּן בְּדוּד כְּיוֹם בְּיוֹם וְהַתְּנִית בְּיַד שָׂאוֹל

10) **שבת כט:** משנה. המכבה את הנר מפני שהוא מתירא מפני נכרים ומפני ליסטים, מפני רוח רעה, מפני החולה שיישן - פטור. כחס על הנר, כחס על השמן, כחס על הפתילה – חייב

11) **פירוש המשניות לרמב"ם שם -רוח רעה**, קורין לכל מיני "אלמאלנכ'וליאת", ויש מהן מין שהחולה בורח ויוצא מגדרו כשרואה אור או כשהוא נמצא בין בני אדם, וימצא נחת רוח ותשקוט נפשו בחושך ובבידודות ובמקומות השוממין, וזה מצוי הרבה בבעלי המרה.

12) **מלבים שמואל א טז: יד -טו ורוח ה' סרה.** ... ותחת רוח הנשגב ישכן בו רוח אחר שחוריי מלא בלהה ועצב דאגה ובעתה, וז"ש ובעתתו רוח רעה ... כמ"ש הרי"א ששואל אחר סר ממנו רוח ה' לא נשאר כיתר האנשים, אבל היה דואג תמיד מהרהר בעניניו ובהפסד מלכותו בחטאו ומתוך כך נשרף דמו ונתהוה בו חולי המילאנקאלי"א

13) **כו-** וַיָּבֹא גֵעַל בְּיָד־עֶבֶד וְאִחִיו וַיַּעֲבְרוּ בְּשִׂכְמָם וַיִּבְטְחוּ־בּוּ בְעֵלֵי שְׂכָם כַּחַח וַיִּנְאָמְרוּ | גֵעַל בְּיָד־עֶבֶד מִי־אַבִּימֶלֶךְ וּמִי־שְׂכָם כִּי נַעֲבְדְנּוּ הֲלֹא בּוֹ־יִרְבְּעֵל וְזַבְל פְּקִידוֹ עֲבָדוּ אֶת־אֲנָשֵׁי חֲמוֹר אַבִּי שְׂכָם וּמִדּוּעַ נַעֲבְדְנּוּ אֲנַחְנוּ:ל- וַיִּשְׁמַע זַבְל־שַׂר־הַעִיר אֶת־דִּבְרֵי גֵעַל בְּיָד־עֶבֶד וַיִּחַר אַפּוֹ:לוי- וַיִּרְא־גֵעַל־אֶת־הָעַם וַיִּנְאָמְרוּ אֶל־זַבְל הַנְּהַעֵם יוֹרֵד מִרְאֵשֵׁי הַהָרִים וַיִּנְאָמְרוּ אֵלָיו זַבְל אֶת אֶל הַהָרִים אַתָּה רָאָה כְּאֲנָשִׁים:וַיִּסָּף עוֹד גֵעַל לְדַבֵּר וַיֹּאמֶר הַנְּהַעֵם יוֹרְדִים מֵעַם טְבוֹר הָאָרֶץ וְרֹאש־אֶתָּד בָּא מִדָּרָךְ אֵלָיו מְעוֹנְנִים: וַיֹּאמֶר אֵלָיו זַבְל אֵיךְ אֶפְוֹא כִּיֶּךָ אֲשֶׁר תֹּאמְרוּ מִי אַבִּימֶלֶךְ כִּי נַעֲבְדְנּוּ הֲלֹא זֶה הָעַם אֲשֶׁר מְאַסְתָּה בּוֹ צֹאֲנָא עֲתָה וְהִלְחָם בּוֹ: **נב-** וַיָּבֹא אַבִּימֶלֶךְ עַד־הַמְּגִדָל וַיִּלְחָם בּוֹ וַיִּגַּשׁ עַד־פֶּתַח הַמְּגִדָל לְשַׂרְפוֹ כְּאִשׁ: וַתִּשְׁלָף אִשָּׁה אֶתֶת פְּלַח רֶכֶב עַל־רֹאשׁ אַבִּימֶלֶךְ וַתִּרְץ אֶת־גִּלְגָּלְתּוֹ: וַיִּקְרָא מֵהַר אֶל־הַנְּעָר | נִשָּׂא כִלְיוֹ וַיִּנְאָמְרוּ לוֹ שְׁלֹף חַרְבָּךְ וּמוֹתְמָנִי פְּנֵי־נִאמְרוֹ לִי אִשָּׁה הִרְגַתְהוּ וַיִּדְקַרְהוּ נַעְרוֹ וַיָּמָת:

מלבי"ם פלח רכב- היא חתיכת אבן מהעליונה של הריחים והיה מדה במדה כמו שהרג את אחיו על אבן אחת

יפתח פרק יא-יב

1) The Virtue of Selfishness: A New Concept of Egoism 1964

The Objectivist ethics, in essence, hold that man exists for his own sake, that the pursuit of his own happiness is his highest moral purpose, that he must not sacrifice himself to others, nor sacrifice others to himself. -Ayn Rand

(א) ויפתח הגלעדי הנה גבור חיל והוא בן-אשה זונה נולד גלעד את-יפתח:

(2) **בן אשה זונה**. בן פלגש גלעד היה ונקראת זונה לפי שאינה עם בעלה בכתובה וקדושין והיא כמו הזונה ואף על פי שהיא מיוחדת לו וי"ת פונדקיתא כמו שתרגם ג"כ רחב הזונה פונדקיתא או הוא הענין בעצמו כי הזונה כמו הפונדקית שמפקרת עצמה ובתרגום של תוספתא דא היא נימוסא הות בישראל מלקדמין דלא מיסתחרא אחסנתא משבטא לשבטא ובכן לא הוה יכיל גברא למיסב איתתא דלא משבטא וכד הות איתתא דרחמא גברא דלא משבטהא הות נפקא מבי נשא בלא אחסנתא והווי אנשי קרון לה פונדקיתא דרחימת גברא דלא משבטהא וכן הוה ליה לאימיה דיפתח

The son of the *zona* (harlot) – (1) he was the son of the concubine of Gilead and she was called a harlot because she did not have a ketuba or kiddushin (marriage document/ betrothal) with her husband so she was like a harlot even though she was specifically for him (2) and Targum Yonatan says she had an inn, just like Rachav the *zona* was also an innkeeper or it is the matter itself that a harlot is like an innkeeper that gives herself freely and (3) according to the Tosefta this was the way in Israel early on that they an inheritance (portion of land) would not change from tribe to tribe so a man would only marry a wife from the same tribe and he married a wife from a different tribe...so they called her an innkeeper because she did not have an inheritance

(3) **אבות ד: ג** משנה ג הוא היה אומר אל תהי בז לכל אדם ואל תהי מפליג לכל דבר שאין לך אדם שאין לו שעה ואין לך דבר שאין לו

ל- ויזר יפתח גדר ליהנה ויאמר אם-נתון תתן את-בגני עמון בגידי:
 לא-והנה היוצא אשר יצא מדלתי ביתי לקראתי בשווי בשלום מבגני עמון והנה ליהנה והעליתיהו עלה: {פ}
 ויעבר יפתח אל-בגני עמון להלקחם בם ויתגם יהנה בגדו:
 לב-ויצא מערוער ועד-באף מניית עשרים עיר ועד אכל כרמים מפה גדולה מאד ויכנעו בגני עמון מפני בגני ישראל: {פ}
 לג- ויבא יפתח המצפה אל-ביתו והנה בתו יצאת לקראתו בתפיש ובמחלות ורקל היא יחידה אין-לו ממנו בן או-בת:
 לד- ויהי כראותו אותה ויקרע את-בגדיו ויאמר אהה בתל הכרע הכרעתני ואת הנית בעברי ואנכי פציתי פל אליהנה ולא אוכל לשוב:
 לה- ונתאמר אליו אבי פציתה את-פיה אליהנה עשה לי כאשר יצא מפיה אחר י אשר עשה לך יהנה נקמות מאיביך מבגני עמון:
 לו- ונתאמר אל-אביה יעשה לי הדבר הזה הרפה ממני שגים חדשים ואלכה וירדתי על-ההרים ואבכה על-בתולי אנכי (ורעיתי) [ורעותי]:
 לז- וינאמר לכי וישלח אותה שגני חדשים ותלך היא ורעוטיה ותבך על-בתוליה על-ההרים:
 לח- ויהי מקץ ו שגים חדשים ותשב אל-אביה ויעש לה את-גדרו אשר גדר והיא לא-ידעה איש ותהי-חוק בישראל:
 לט- מימים ו ימימה תלכנה בנות ישראל לתנות לבת-יפתח הגלעדי ארבעת ימים בשנה: {פ}

(4) **תענית ד** שלשה שאלו שלא כהוגן לשנים השיבו כהוגן לאחד השיבוהו שלא כהוגן ואלו הן אליעזר עבד אברהם ושאלו בן קיש ויפתח הגלעדי, אליעזר עבד אברהם דכתיב בר כד יד והיה הנערה אשר אומר אליה

הטי נא כדך וגו יכול אפילו חיגרת אפילו סומא השיבו כהוגן ונזדמנה לו רבקה. שאול בן קיש דכתיב שמואל א יז כה והיה האיש אשר יכנו ישרנו המלך עושר גדול ואת בתו יתן לו יכול אפילו עבד אפילו ממזר השיבו כהוגן ונזדמן לו דוד יפתח הגלעדי דכתיב והיה היוצא אשר יצא מדלתי ביתי יכול אפילו דבר טמא השיבו שלא כהוגן נזדמנה לו בתו... וכתיב ירמיה יט ה אשר לא צויתי ולא דברתי ולא עלתה על לבי אשר לא צויתי זה בנו של מישע מלך מואב ולא דברתי זה יפתח ולא עלתה על לבי זה יצחק בן אברהם

(5) **מצודת דוד לא והיה לה'** – רצה לומר אם יהיד דבר שאין ראוי להעלות לעולה, יהיה קדש לה', שיתמיד בקדושה ולא ישתמש לחולין. **והעליתו** – אז אקריבו עולה, אם יהיה דבר הראוי לעולה

(6) **איי הים** (ר' יהודה לייב אדל) – שלכן השיבו שלא כהוגן כי יפתח טעה בחושבו שאפשר להקריב אדם לגבוה והוא חשב שאחד מעבדיו יצא ולא חשב שבתו תצא

(7) **מלכים ב ג כו** וַיֵּרָא מֶלֶךְ מוֹאָב כִּי תֹזַק מִמֶּנּוּ הַמְּלָחְמָה וַיִּקַּח אוֹתוֹ שְׁבַע מְאוֹת אִישׁ שְׁלֹף חֶרֶב לְהִקְרִיעַ אֶל מֶלֶךְ אֲדוֹם וְלֹא יָכְלוּ: (כז) וַיִּקַּח אֶת בְּנוֹ הַבְּכוֹר אֲשֶׁר יָמְלֹךְ תַּחְתָּיו וַיַּעֲלֵהוּ עִלָּה עַל הַחֲמָה וַיְהִי קֶצֶף גָּדוֹל עַל יִשְׂרָאֵל וַיִּסְעוּ מֵעֵלְיוֹ וַיָּשׁוּבוּ לְאֶרֶץ: פ

(8) **מצודת דוד לט ויעש לה** – הפרישה מבני אדם לשבת בדודה עוסקת בעבודת ה'...

אברבנל – וכוונתי שמזה למדו אומת אדום לעשות בתי פרישות לנשים שיכנסו שמה ולא יצאו משם כל ימיהם ולא יראו איש בעודם בחיים

(5) **תנחומא בחוקתי** (הובא במשבצות זהב) עלה ושחטה ורוח הקדש צווחת נפשות הייתי רוצה שתקריב לפני? ירמיה יט ה אשר לא צויתי ולא דברתי ולא עלתה על לבי אשר לא צויתי זה בנו של מישע מלך מועב ולא דברתי זה יפתח ולא עלתה על לבי זה יצחק בן אברהם

(6) **אמרי בינה בן איש חי** – יפתח לא שחט אותה ממש בידיו לעשותה קרבן ממש. אלא שהיתה נוהגת תעניות רבות ומיעוט חלבה ודמה על ידי התעניות היו כדי שתהיה היא עצמה עולה לה'

(10) **רש"י לט ותהי חק** – גזרו שלא יעשה אדם עוד כן, שאלו הלך אצל פנחס או הוא בא אצלו היה מתיר לו נדרו, עמדו בגדולתו, ומבין שניהם אבדה, ונפרע מהם פנחס נסתלקה שכינה הימנו...ויפתח הוכה בשחין וניפול אברים

(11) **ר"ה כה**: משה ואהרן בכהניו ושמואל בקוראי שמו שקל הכתוב שלשה קלי עולם כשלשה חמורי עולם לומר לך ירבעל בדורו כמשה בדורו כאהרון בדורו יפתח בדורו כשמואל בדור ללמדך שאפילו קל שבקלין נתמנה פרנס על הצבור הרי הוא כאביר שבאבירים

מהרש"א שם: יפתח היה נחשב הקל שבקלין **ילקוט שמעוני רמז סז** ולפי שלא היה בן תורה אבד את בתו

(12) **רמב"ן בחקתי** – וזה היה טעותו של יפתח בבתו כי חשב כאשר חרם נגיד ישראל חל וקיים להמית אנשים או העובר על חרמו חייב מיתה כן אם נדר בעת מלחמה לעשות מאיש או מאנשים זבח יחול הנדר ולא ידע כי חרם המלך והסנהדרין חל על המורדים לכלותם או על העובר מגזירתם ותקנתם אבל לחול הנדר לעשות עולה מדבר שאין ראוי לה' חס וחלילה ולכן אמר בר"ר שאפילו הקדש דמים לא היה חייב ונענש בדמה

(13) **משבצות זהב** – יפתח היה סבור שכיון שהוא נדר להקדיש את אשר יצא מדלתי ביתו והזדמנה לו בתו היחידה לקראתו אות הוא מהשמים שזה הקרבן שהקב"ה חפץ בשעה זו...מעין עקידת יצחק

(15) **יומא פב**

רוצח גופיה מנא לן **סברא**? היא. דההוא דאתא לקמיה (דרבא + (מסורת הש"ס): דרבה, +[אמר ליה: אמר לי מרי דוראי ק: טליה לפלניא, ואי לא קטילנא לך. אמר ליה: נקטלך ולאתקטול. מאי חזית דדמא דידך סומק טפי? דילמא דמא דההוא גב רא סומק טפי.